

ביאורים

ישנם כאלה שמבחינתם ניתן לקרוא לעולם שלנו - 'העולם המתגלגל'. מדוע? כי למתבונן מן הצד הוא נראה כמתגלגל ומתקדם מעצמו: בני האדם נולדים, גדלים, פועלים ועושים כמה דברים בעולם, ולבסוף מתים. השמש זורחת ושוקעת כל יום, עמים נלחמים זה בזה ומשלימים זה עם זה ובסוף נכחדים וכו'. רוב בני האדם אכן חיים כך. אין להם נקודה כלשהי שגורמת להם או מחייבת אותם לעשות דבר מסוים שיוציא את העולם מגלגולו התמידי, והם כאילו מתגלגלים איתו...

ניתן לומר שמצוות התורה כאילו 'מתפרצות' לתוך העולם המתגלגל הזה. המצוות באות ומשנות את כללי המשחק. הן דורשות מהאדם היהודי לעשות, או לא לעשות, פעולות מסוימות. כיצד ניתן להבין דבר שכזה? מדוע היהודי 'חריג' ושונה מכולם?

המהר"ל כבר לימד אותנו בעבר שכל דבר בעולם מתאים לפעולות שאותן הוא עושה ושעליהן הוא מופקד. נפשו של היהודי שונה בתכלית מכל אדם אחר, חז"ל לימדונו שישראל קדמו לעולם, ולכן נפשו של היהודי אינה משועבדת לעולם. מצוות התורה הן הפעולות המתייחסות לאדם הישראלי ולנסיות נפשו, והן אלה שיכולות להפוך את העולם המתגלגל ממצב בו הוא מסתובב סביב עצמו ללא תכלית, למצב בו הוא מתקדם, מתעלה, ומתקרב לבוראו. נמצא שמצוות ה' אינן באמת מתפרצות לתוך העולם, אלא הן מנווטות אותו על פי טבעו האמיתי והמתאים לו. קרבת ה' הקיימת בישראל מתאימה לתכונתם האמיתית, ומתאימה לאופן בו הקב"ה ברא אותם.

בדרך כלל רגילים להבין את דברי המדרש האומר שהקב"ה שאל את אומות העולם אם הם רוצים לקבל את התורה והם ענו שאינם רוצים אותה, כניסיון של הקב"ה לתת להם את התורה, ניסיון שנדחה על ידיהם. המהר"ל מלמדנו שיש להבין זאת בצורה עמוקה יותר - התנגדות האומות אינה החמצת הזדמנות, אלא דבר הנובע מחוסר התאמה, אותה ביטאו חז"ל דרך השאלות שכביכול הקב"ה שאל את האומות, ותשובתם שאינם רוצים לקבל את התורה.

הרחבות

• תורת המספרים של המהר"ל

שְׁבַעִים אָמוֹת. במקומות רבים המהר"ל עוסק במשמעות של המספרים השונים. הדבר דורש ביאור, שכן עניינים אלו נראים כ'פרפראות לחכמה', כמין 'וורטים', ואילו המהר"ל מבסס עקרונות מהותיים על המספרים. הדבר נובע מהסתכלותו הפנימית של המהר"ל. המהר"ל מלמד לא לראות את העולם במבט שטחי. העולם אינו מקרי, וקדמה מחשבה לכל דבר שמתפתח בעולם, במיוחד בדברים מרכזיים וחשובים במהלך ההיסטוריה. לכן המהר"ל עוסק הרבה במספרים, שכן אופן ההתגלות של הדבר בעולם, עד לפרטים ה'קטנים' כגון מספרו, אינו מקרי. לכל פרט כזה משמעות רבה במהלך האלוהי.

• בין קדושת 'שבע' לקדושת 'שמונה'

השְׁמִינִי הוא על הטֵבַע. יש לשאול, הרי מצינו שגם המספר 'שבע' קשור לקדושה, כגון ביום השבת, ואם כן כיצד קובע המהר"ל שרק 'שמונה' הוא למעלה מהטבע? אלא, ששני 'מיני' קדושה הם: א. קדושה שמעל הטבע - קדושה נעלה מאוד, שאליה שואף העולם כולו. ב. קדושה שבתוך הטבע - קדושה שהקב"ה החדיר בתוך הבריאה (כגון היצר הטוב שלנו) כדי שנוכל להגיע לקדושה הנעלה שמעל הטבע. המספר 'שבע' שייך לקדושה שבתוך הטבע, כפי שמסביר המהר"ל במקום אחר: "כאשר יש שבעה יש כאן חיבור הקודש אל הגשמי" [דרך חיים ה, טו]. אם כן, ניתן לדייק מדברי המהר"ל כאן שגם בגויים יש את הקדושה שבטבע. אמנם הקדושה מהסוג הנעלה יותר - אליה יכולים להגיע רק בעזרת ישראל.

שאלות לדיון

מה מייחד את שבע מצוות בני נח, שגם אומות העולם צוו בהן?

לפי דברי המהר"ל, מהי המשמעות של הברכה שאנו מברכים כל יום: 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'?

וּמִפְּנֵי כִּי עֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת! הֵם מִן הָעוֹלָם הַטֵּבְעִי, לָכֵן הָיוּ שְׁבַעִים אָמוֹת*. כִּי עוֹלָם הַטֵּבַע נִבְרָא בְּשִׁבְעַת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, וּכְנֻגָּד שְׁבַעַת יָמֵי עוֹלָם הַטֵּבַע הָיוּ שְׁבַעִים אָמוֹת כְּנֻגָּד כִּל יוֹם עֶשְׂרֵה. וְהָאָמָה הַיְחִידָה הַיְתֵּה עַל הַטֵּבַע, וְהִיא כְּנֻגָּד הַשְּׁמִינִי, כִּי הַשְּׁמִינִי הוּא עַל הַטֵּבַע*. וְלִכְּפֹי רְאוּיָה לְיִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עַל עוֹלָם הַטֵּבַע. וְהַתּוֹרָה נִבְרָאת קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הַטֵּבְעִי, וְיִשְׂרָאֵל נִבְרָאוּ גַם כִּן קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הַטֵּבְעִי. לָכֵן כִּל עֲנִין הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּשְׁמִינֵי. כִּי הַטֵּבַע הִיא תַּחַת מְסַפֵּר שְׁבַעַה. וְמֵה שֶׁהוּא עַל הַטֵּבַע הוּא שְׁמִינֵי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּפֶרֶק שְׂאָחַר זֶה. וְלִכְּפֹי הָאָמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית, אֲשֶׁר בְּחַר ה' יִתְבָּרַךְ לְחַלְקוֹ, הֵם הֵם נִתְיַחֲדוּ בְּפַעֲלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת, שֶׁהֵם מִצְוּוֹת הַתּוֹרָה, לְפִי מִדְּרַגַּת נְפִשָׁם הָאֱלֹהִית, בְּמֵה שֶׁהֵיוּ מוֹכְנִים לְנִבְוָאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְלִהְיוֹת הַשְּׂכִינָה בְּיַנְיָהֶם. וְעֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, לְפִי מַעֲלָתָם, נִתְּן לָהֶם ז' מִצְוּוֹת שֶׁהֵם שְׁבַע מִצְוּוֹת בְּנֵי נַח.

וּבְפֶרֶק קִמָּא דְעֵבֻדָּה זָרָה (ב. א): ה' מְסִינֵי בָּא וְזָרַח מְשַׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֲרָן (דברים לג, ב). מֵאֵי בְּעֵי בְּשַׁעִיר? וּמֵאֵי בְּעֵי בְּפֶאֲרָן? מְלֻמָּד, שֶׁהַחֲזִיר³ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה עַל כִּל הָעוֹלָם, וְלֹא רְצוּ לְקַבְּלָהּ, עַד שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְקַבְּלוּהָ. וּבְמִדְרָשׁ (ספרי וזאת הברכה את שמג ויאמר) אָמַר, מְלֻמָּד שֶׁהַחֲזִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה לְבִנְיָ עֶשׂוּ וְאָמַר לָהֶם: רֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה, וְאָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: לֹא תִרְצַח (שמות כ, א). אָמְרוּ לוֹ: כִּל בְּרִכּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ אִישׁ! וְעַל חֲרִיב תַּחֲיָה (בראשית כו, ט), אֵין אֲנִי רֹצִים לְקַבְּלָהּ. אָמַר לְבִנְיָ יִשְׁמַעֵאל: רֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. אָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: לֹא תִגְנֹב (שמות כ, א). אָמְרוּ לוֹ: כִּל בְּרִכּוֹתֵינוּ שֶׁל אוֹתוֹ אִישׁ! וְהוּא יְהִיָּה פְּרָא אָדָם יָדוּ בְּכֵל וְיָד כֵּל בּוֹ (בראשית טז, א), אֵין אֲנִי רֹצִים לְקַבְּלָהּ, עַד כֵּאֵן. בְּאֵרוֹ בְּזֵה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָמְרָנוּ. כִּי מִצְוּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם הַפְּעֻלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת מְתַיַּחֲסוֹת אֶל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלְפִי מַעֲלַת נְפִשָׁם הֵם מוֹכְנִים אֶל הַפְּעֻלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת, וְהֵם בְּיַחֲדוּ לָהֶם. אָבֵל עֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת, מִצַּד חֲסְרוֹנִם וּפְחִיתוּתָם, אֵינִם רְאוּיִים לְפַעֲלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת, שֶׁהֵם הַמִּצְוּוֹת. וְזֵהוּ שֶׁהִיָּה מְחִזֵּיר הַתּוֹרָה עַל כִּל אָמָה וְלָשׁוֹן, וְעַצֵּם נְפִשָׁם⁴ מְמָאֵן לְקַבֵּל הַפְּעֻלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת. כִּי אִם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מוֹכְנִים לַתּוֹרָה מִצַּד מַעֲלַת נְפִשָׁם.

מֵאָחַר ¹שֶׁהָאֲוֹמוֹת שִׁיכּוֹת לְעוֹלָם הַטֵּבְעִי, לִכֵּן הֵן שְׁבַעִים אָמוֹת. כִּי עוֹלָם הַטֵּבַע נִבְרָא בְּשִׁבְעָה יָמִים וּכְנֻגָּד כִּל יוֹם מִימֵי הַבְּרִיאָה נִבְרָאוּ עֶשֶׂר אָמוֹת. הָאוֹמָה הַיְחִידָה שֶׁהִיא מַעַל עוֹלָם הַטֵּבַע, הָאוֹמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית, הִיא כְּנֻגָּד הַמְּסַפֵּר שְׁמוֹנֵה, כִּי הַמְּסַפֵּר שְׁמוֹנֵה מְבַטָּא אֶת מַה שֶׁהוּא מַעַל עוֹלָם הַטֵּבַע. לִכֵּן רְאוּיָה הַתּוֹרָה לִיִּשְׂרָאֵל, כִּי הֵם מַעַל עוֹלָם הַטֵּבַע. הַתּוֹרָה נִבְרָאָה לְפָנֵי שֶׁנִּבְרָא עוֹלָם הַטֵּבַע, וְגַם יִשְׂרָאֵל נִבְרָאוּ קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הַטֵּבְעִי. לִכֵּן כִּל עֲנִינָה שֶׁל הַתּוֹרָה שִׁיךְ לְמַסְפֵּר שְׁמוֹנֵה, כִּי עוֹלָם הַטֵּבַע מְבוֹטָא בְּמַסְפֵּר שֶׁבַע, וְמֵה שֶׁהוּא מַעַל עוֹלָם הַחוּמֵר, מְבוֹטָא בְּמַסְפֵּר שְׁמוֹנֵה, כְּמוֹ שִׁתְּבָאֵר בְּפֶרֶק הַבֵּא. לִכֵּן הָאוֹמָה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֲשֶׁר בַּחֲרָה ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּהְיֶה לְחַלְקוֹ, לֵה מִיּוֹחֲדוֹת הַפְּעֻלוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת - שֶׁהֵן מִצְוּוֹת הַתּוֹרָה - לְפִי מַהוּתָהּ הָאֱלֹהִיּוֹת הַמִּיּוֹחֲדָת, מַהוּת הַמְּתַבְּסָאָת בְּמֵה שֶׁהִיא מוֹכְנָה לְנִבְוָאָה, לְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וְלִהְיָאֵר שְׂכִינָה בְּתוֹכָהּ. לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם, בְּהִתָּאֵם לְמַעֲלָתָם, נִיתְּנוּ שְׁבַע מִצְוּוֹת בְּנֵי נַח.

בְּפֶרֶק ראשון של מסכת עבודה זרה למדנו: ה' מְסִינֵי בָּא וְזָרַח מְשַׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֲרָן. ²מַה רְצָה (חיפּש) בְּשַׁעִיר? וְמֵה רְצָה בְּפֶאֲרָן? מְלֻמָּד, שֶׁהַחֲזִיר ³[חיזיר, חיפּש לְמִי לְתַת] הַקֵּב"ה הַתּוֹרָה עַל כִּל הָעוֹלָם, וְלֹא רְצוּ לְקַבְּלָהּ, עַד שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְקַבְּלוּהָ. וּבְמַדְרַשׁ אָמַר: מְלֻמָּד שֶׁהַחֲזִיר הַקֵּב"ה אֶת הַתּוֹרָה לְבִנְיָ עֶשׂוּ וְאָמַר לָהֶם: רֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה? וְאָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: לֹא תִרְצַח. אָמְרוּ לוֹ: כִּל בְּרִכּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ אִישׁ ⁴[עשׂו] וְעַל חֲרִיב תַּחֲיָה, אֵין אֲנִי רֹצִים לְקַבְּלָהּ. אָמַר לְבִנְיָ יִשְׁמַעֵאל: רֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה? אָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: לֹא תִגְנֹב. אָמְרוּ לוֹ: כִּל בְּרִכּוֹתֵינוּ שֶׁל אוֹתוֹ אִישׁ ⁵[ישמעאל] וְהוּא יְהִיָּה פְּרָא אָדָם יָדוּ בְּכֵל וְיָד כֵּל בּוֹ, אֵין אֲנִי רֹצִים לְקַבְּלָהּ, עַד כֵּאֵן.

בְּמֵאָחַר זה בארו חכמים את שמרנו קודם. מצוות התורה, שהן הפעולות האלוקיות, מתייחסות לישראל מפני מהותם המיוחדת המכשירה אותם לקיום המצוות, ולכן המצוות מיוחדות לישראל. אבל אומות העולם מצד שחסרה בהם המהות האלוקית המיוחדת, פחותים הם מישראל ואינם ראויים אל הפעולות האלוקיות שהן המצוות. זוהי כוונת חז"ל באמרם, שהיה הקב"ה מחזיר התורה על כל אומה ולשון ⁶זמנותם הרוחנית מסרבת לקבל את המצוות. רק ישראל שמהותם הרוחנית מוכנה לקבלת התורה קבלוה.

[קֹדֶם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם - "שְׁבַעַה דְּבָרִים נִבְרָאוּ קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְאֵלוּ הֵן: תּוֹרָה, תְּשׁוּבָה וְגַן עֵדֵן וְכוּ'"] [פסחים נד.].

הוכחה שתכונת נפש ישראל מתאימה לתורה ולא כר נפש העמים

